

KOMUNICIRAM DAKLE JESAM

Irena Vodopija, *Dijete i jezik. Od riječi do SMS-a*
Matica hrvatska Ogranak Osijek, Osijek, 2007., 186 str.

Knjiga Irene Vodopije, visoko - školski udžbenik naziva *Jezik i dijete. Od riječi do SMS-a*, izdanje je osječkoga ogranka Matice hrvatske za 2007. godinu, a sastoji se, osim uvoda (*Što reći na početku*) i zaključka (*A što reći na kraju*) od 12 studija filološkoga karaktera u širem smislu riječi, od kojih je većina onih interdisciplinarnih koje osim filološkoga uključuju i metodički i kulturološki aspekt. Odabirući takav pristup autorica ne krije svoj temeljni identitet kao znanstvenice i stručnjakinje – identitet metodičarke jezika koji napose odaje usmjerenost njezinih istraživanja na praksu.

Sve su studije u knjizi obuhvaćene zajedničkom temom – komunikacijom širem i užem smislu, i to onom koja se prvenstveno odnosi na jezičnu djelatnost: 1. *Komunikacija u životu i obrazovanju* (str. 7-12), 2. *Govorni razvoj i stvaranje jezične kupke* (str. 13-19), 3. *Učiti hrvatski na hrvatskom* (str. 21-24), 4. *Može li svaki dan biti 21. veljače* (str. 25-26), 5. *Postaje li dijete čitatelj i prije nego što nauči čitati* (str. 27-42), 6. *Jezik slikovnica – Waddlesworth protiv Miška* (str. 43-49), 7. *Jesu li humor i horor jedini čitateljski izbor* (str. 51-68), 8. *Poruka kao najčešći i najkraći oblik komuniciranja* (str. 69-83), 9. *Tko (ne)zna što je SMS* (str. 85-93), 10. *Stvaralačko pričanje, slušanje i pisanje priče* (str. 95-104), 11. *Višejezičnost u djece i mali jezici* (str. 105-117), 12. *Projektna nastava i jezične djelatnosti* (str. 119-166).

Temeljna je preokupacija autoričina usvajanje i unaprjeđivanje jezične djelatnosti djece predškolske i rane školske dobi, pa se tako i sam naslov i podnaslov knjige *Jezik i dijete – Od riječi do SMS-a* nadaju kao simboli sveukupnoga jezičnoga djelovanja djece u njihovu svakodnevnu životu. Studije obuhvaćene knjigom mogu se načelno razdijeliti u tri cjeline: prva obuhvaća teorijska promišljanja

o predmetu, druga se cjelina odnosi na propitivanje teorije u praksi, a treća obuhvaća rezultate projekta koji je autorica provela sa svojim studentima na Učiteljskome i Filozofskome fakultetu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku 2004. godine i koji je svojevrsan sukus njezinih promišljanja o komunikaciji i komunikacijskim vještinama uopće, posebice onima koje obuhvaćaju sve jezične djelatnosti djece.

U metodološkome smislu autorica se u oblikovanju svoje knjige poslužila deduktivnom metodom koju odlikuje postupnost u razlaganju problema, i kako je poznato, polazi od općega promišljanja o problemu kako bi došla do pojedinačnoga. Iz autoričinih je studija bjelodano da su one rezultat njezina osobnoga iskustva, da su utemeljene na pitanjima i dvoj-bama koje su se javljale u njezinoj nastavnoj praksi pa su tako ujedno i poticaj na praksu i propitivanje teorijskih spoznaja, ali i dio instsituacionalnoga projekta koji autorica vodi na Učiteljskome fakultetu u Osijeku. Može se slobodno ustvrditi da je komunikacija pojam indikator koji obilježuje ne samo studije objelodanjene u ovoj knjizi, već i cijeli znanstveni i stručni rad autorice Irene Vodopije. Semantičko je polje pojma komunikacija danas postalo gotovo nepregledno; uvriježio se u svakodne-vnome rječniku i postao neodvojivi dio života svakoga od nas. A tako i treba biti – jer doslovno značenje te riječi i znači *učiniti nešto općim ili zajedničkim*. Autorica Irena Vodopija podučava nas svojom knjigom kako to učiniti jezikom u kojem

postojimo, mičemo se i jesmo, kako je to u Svetome pismu zapisao Sv. Pavao, i kako to činiti od najranije dobi. Posebna je vrijednost knjige I. Vodopije upravo u tome što autorica, iako ju komunikacija zanima u jezikoslovnome smislu - kao govorna i pismovna - polazi u njezinu definiranju od izvanlingvističke stvarnosti znajući da ona (komunikacija, op. a.) najprije mora biti izvanlingvistička činjenica da bi se mogla ostvariti kao lingvistička. Autorica znade ono što o komunikaciji govore psiholozi - da ispunjava osnovnu ljudsku potrebu za kontaktom s drugim ljudima te da sve što čovjek čini u životu zahtijeva komunikaciju. To se već odčitava iz uvodne studije *Komunikacija u životu i obrazovanju* u kojoj autorica daje presjek dosadašnjih znanja o pojmu komunikacije koji nadmašuje pojam jezične kompetencije, govoreći o komunikaciji u svakodnevnom životu i obrazovanju, pravilima komuniciranja te razvijanju komunikacijskih sposobnosti kao cjeloživotnoj zadaći, odnosno o poticanju i usavršavanju zadovoljavajuće komunikacijske kompetencije kao zadatku cjelokupnoga obrazovnog programa, a ne samo nastave materinskoga i stranog jezika.

Već je iz te studije vidljiv holistički, integralni pristup problematici, za koji se također može reći da ide ukorak s vremenom – riječ je o težnji u znanosti općenito, a i u drugim područjima života, npr. liječenju, ishrani itd.

Autorica se u oblikovanju svojih teza koristi i dostignućima sociolingvistike i psiholingvistike, posebice kada

nastoji utvrditi odnos jezika i mišljenja, koji je nezaobilazan u razvoju govora te faze kroz koje prolazi dijete od egocentričnoga do socijaliziranoga govora, pri čemu sučeljava teorije bihevorista, nativista na čelu s Noamom Chomskim, Piagea te Vigotskoga za koga drži da je dao "jedno od najuspješnijih tumačenja odnosa između jezika i misli". Autorica zna da se o komunikaciji u užem smislu, odnosno jezičnoj djelatnosti, kompetentno može govoriti samo onda kada se u obzir uzmu svi oni idiomi nekoga jezika u kojima je jezičnu djelatnost moguće ostvariti, zato u svojim promišljanjima o učenju hrvatskoga jezika u obrazovnim ustanovama polazi od organskoga jezičnoga idioma s kojim djeca dolaze u školu pokušavajući uspostaviti svojevrsan most prema usvajanju standardnoga idioma kroz odnos pojedinačno – opće jer, kako sama kaže, "valja znati da treba očuvati svoj govor kao što treba usvojiti standardni jezik". Velik je prostor u svojoj knjizi autorica posvetila predčitateljskim aktivnostima djece podsjećajući čitatelja na nostalgičan svijet slikovnica koje utiru put čitanju i dijete čine čitateljem i prije nego je naučilo čitati, jednako tako važno mjesto ima i sama djelatnost čitanja bilo da je riječ o djetetovu samostalnome čitanju ili njegovu slušanju čitanja, o čemu kaže: "Prelistavanje slikovnice, pripovijedanje prema slikama, razgovor o slikovnici zapravo su predčitateljske aktivnosti koje utiru put čitanju." Autoričina je pozornost usmjerena i na traženje načina kako

da se učenike potakne na čitanje i kako da zaigrano dijete učini čitateljem po vrlo privlačnom receptu "knjiga u krevetu – a krevet u školi", a sve to da bi ostala vjerna svojoj temeljnoj temi: stjecanju i razvijanju jezičnih kompetencija. Nemalu ulogu u propitivanju te problematike zasigurno ima i njezin položaj predsjednice osječkoga ogranka Hrvatskoga čitateljskog društva te članstvo u Međunarodnoj čitateljskoj udruzi. Autoričina je bjelodana težnja i metodološki zadatak da bude aktualna, pa u prilog toj težnji idu i studije koje problematiziraju najsuvremeniji način prenošenja poruka kao najčešćeg i najkraćeg oblika komuniciranja i to putem SMS-a, što je naznačeno i u podnaslovu knjige te elektronskom poštom. Takve poruke autorica analizira na formalnoj, sadržajnoj i jezičnoj razini i ukazuje na značajke jednoga novoga, mogućega, funkcionalnoga stila koji vjerno zrcali "poetiku" vremena i potrošačkoga društva u kojemu živimo.

Autorica se dotaknula i teme višejezičnosti djece koja je također bitan čimbenik u razvoju i unaprjeđivanju jezičnih kompetencija te problema malih jezika, odnosno onih koji se ne mogu svrstati u velike i svjetske ili koji se kao jezici nacionalnih manjina nalaze unutar neke druge veće jezične i etničke zajednice. Svoj prinos ovoj problematici autorica je dala na primjeru mađarskoga jezika u Baranji.

Knjiga I. Vodopije takva je da ide ususret čitatelju; njezin je diskurs onaj koji stručnjaci za funkcionalne

stilove hrvatskoga standardnog jezika zovu pedagoškim podstilom znanstvenoga stila, koji je upravo primjeren udžbeničkoj literaturi, u ovome slučaju visokoškolskoj. Autorica i kao metodičarka i kao metodolog ima rijetku sposobnost da apstraktno, teorijsko vrlo uspješno i razumljivo dovede do konkretnoga i upotrebnoga. Upravo zato izostaje rigidnost često svojstvena strogom znanstvenom stilu; naslovi njezinih poglavlja daleko su od lingvističke strogosti, skloni metaforizaciji i poetizaciji te jezičnim dosjetkama pa će se tako čitatelj u ovoj knjizi moći okupati u jezičnoj kupki, naći se u društvu Teletabisa, zečice Miffi, Miška, uvući se s knjigom u krevet - i to ne kod kuće, nego u školi, naći se usred vica s Mujom i Hasom...

Važno je naglasiti i to da se knjiga I. Vodopije oslanja na istraživanja i rezultate brojnih inozemnih i domaćih autora s područja komunikologije, jezikoslovlja, metodike i drugih

disciplina pa je tako kao rezultat istraživanja o jezičnim djelatnostima prvenstveno djece predškolske i rane školske dobi provedenoga u okviru sveučilišne nastavne prakse i projektnih istraživanja izvrstan poticaj za daljnja propitivanja i primjenjivanja u novim kontekstima, ali i koristan priručnik, prvenstveno praktičarima – nastavnicima i odgojiteljima te studentima koji se pripremaju za buduće nastavnike kao zbirka smjernica za budući rad. Ovaj visoškolski udžbenik potiče na razmišljanja o komunikaciji općenito te njezinim različitim oblicima i medijima koji je posreduju (SMS, elektronska pošta), što ga čini prihvatljivim i za širi krug recipijenata, a zasigurno će svoj najveći uspjeh postići kada bude zaživio u nastavnoj praksi nekih novih učitelja i nekih novih mališana – jezičnih ekologa.

dr. sc. Milica Lukić